

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 175/2016-40

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. októbra 2016 v senáte zloženom z predsedníčky Jany Baricovej a zo sudcov Sergeja Kohuta a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Ladislavom Lukáčom, advokátska kancelária, Hlavná 19, Prešov, vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn. 3 C 241/2005 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDAKOVANÉ] na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietahov zaručené čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn. 3 C 241/2005 p o r u š e n é b o l o .
2. Okresnému súdu Bardejov p r i k a z u j e v konaní vedenom pod sp. zn. 3 C 241/2005 konať bez zbytočných prietahov.
3. [REDAKOVANÉ] finančné zadosťučinenie n e p r i z n á v a .

4. Okresný súd Bardejov je p o v i n n ý uhradiť [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 355,73 € (slovom tristopäťdesiatpäť eur a sedemdesiattri centov) na účet jej právneho zástupcu, advokáta JUDr. Ladislava Lukáča, Hlavná 19, Prešov, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 13. augusta 2015 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a jej práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bardejov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 C 241/2005.

1. Z predloženej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka je ako žalobca účastníkom konania o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva vedeného okresným súdom pod sp. zn. 3 C 241/2005, a to od septembra 2005.

V podstatnej časti odôvodnenia sťažnosti sťažovateľka rekapituluje priebeh kritizovaného konania. Akcentuje, že dosiaľ bolo vo veci samej okresným súdom rozhodnuté štyrikrát (8. júla 2009, 2. novembra 2010, 6. októbra 2011 a 1. augusta 2013), pričom Krajský súd v Prešove (ďalej len „krajský súd“) zakaždým meritórny rozsudok na základe podaného opravného prostriedku zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Sťažovateľka následne uvádza, že po poslednom zrušení rozhodnutia vo veci samej krajským súdom bol spis okresnému súdu vrátený, pričom „od tej doby... sa neuskutočnilo ani jedno pojednávanie. Sťažovateľka preto podala na prieťahy v konaní viac

krát námietky, naposledy sťažnosť predsedníčky Okresného súdu Bardejov a keďže nebola spokojná s jej vybavením, aj na Krajský súd v Prešove“.

Podľa sťažovateľky „postup Okresného súdu Bardejov je svojvoľný a nepochopiteľný, ktorý odporuje zákonu a porušuje ústavné práva sťažovateľky. V konaní dochádzalo k častým subjektívnym prieťahom, ale za najväčší subjektívny prieťah sťažovateľka považuje nekompetentný postup prvostupňového súdu, ktorý zapríčiňuje zrušovanie vydávaných rozsudkov. V prvom prípade bol rozsudok zrušený pre jeho nezákonnosť a pre neexistenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa, pre ktoré nemožno zrušiť a vyporiadať podielové spoluvlastníctvo. Druhý krát došlo k zrušeniu prvostupňového rozsudku pre nesúlady medzi jeho vyhlásením a jeho písomným vyhotovením. Tretí krát krajský súd zrušil prvostupňový rozsudok preto, že súd sa nezaoberal možnosťou reálneho rozdelenia nehnuteľností a nebol vypracovaný geometrický plán. Štvrtý krát zrušil Krajský súd... rozsudok súdu prvého stupňa preto, lebo okresný súd opätovne v rozpore so stanoviskom krajského súdu v zrušujúcom rozhodnutí z roku 2009 zamietol žalobu pre existenciu dôvodov hodných osobitných zreteľa, pre ktoré nemožno zrušiť a vyporiadať podielové spoluvlastníctvo v zmysle § 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Ak bude okresný súd takto nekompetentne pokračovať vo vydávaní rozsudkov, právoplatné ukončenie tohto, podľa sťažovateľky nie zložitého, sporu je v nedohľadne aj po uplynutí viac ako 10 rokov. Spor je vedený súdom prvého stupňa neúčelne, nehospodárne, rozhárané a zmätočne. Ak by súd vykonal znalecké dokazovanie pred vynesením prvého prvostupňového rozhodnutia, po podaní odvolania by krajský súd na základe vykonaných dôkazov mohol prípadne zmeniť napadnutý rozsudok, resp. rozhodnúť s konečnou platnosťou, lebo by mal pre takéto rozhodnutie podklady. To sa však prvostupňovému súdu počas desiatich rokov nepodarilo.“.

Ako prílohu sťažnosti predložila sťažovateľka odpoveď predsedníčky krajského súdu z 3. júla 2015 na jej žiadosť o prešetrenie vybavenia sťažnosti na postup okresného súdu. Z odpovede predsedníčky krajského súdu vyplýva, že sťažovateľka sa viackrát obrátila na predsedu okresného súdu so sťažnosťou na postup súdu podľa § 62 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Predsedníčka krajského súdu uvádza, že „je zarážajúce, že došlo k štvrtému

kasáčnemu (zrušujúcemu) rozhodnutiu súdu“ a že „doba od začatia súdneho konania je neprimeraná“. Súčasne však podotkla, že „obsah spisu jednoznačne potvrdzuje, že vo veci sa priebežne koná a procesné úkony súdu komplikujú aj samotní účastníci konania (permanentné žiadosti o odročenie pojednávania) a opakovane odvolací proces“. V závere svojej odpovede predsedníčka krajského súdu považuje sťažovateľkinu „sťažnosť za vybavenú, pričom ju evidujeme ako nedôvodnú“.

2. V podaní doručenom ústavnému súdu 11. septembra 2015 zmenila sťažovateľka sťažnostný petit tak, že v jeho časti požadujúcej náhradu trov právneho zastúpenia navrhla uložiť túto povinnosť okresnému súdu, nie Okresnému súdu Prešov.

3. Ústavný súd si 30. novembra 2015 vyžiadal od okresného súdu súdny spis vo veci sp. zn. 3 C 241/2005, ktorý mu bol doručený 9. februára 2016.

4. Uznesením č. k. III. ÚS 175/2016-14 z 30. marca 2016 prijal ústavný súd podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľky v časti namietajúcej porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy na ďalšie konanie. Vo zvyšnej časti sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

5. Ústavný súd 25. apríla 2016 vyzval okresný súd na vyjadrenie sa k vecnej stránke sťažnosti a na stanovisko k možnému upusteniu od ústneho pojednávania vo veci.

6. Okresný súd doručil 16. augusta 2016 ústavnému súdu vyjadrenie, v ktorom súhlasil s upustením od ústneho pojednávania o sťažnosti. Zároveň predložil podrobný chronologický popis žalovaného konania.

Z vecného hľadiska sa okresný súd k sťažnosti sťažovateľky vyjadril takto:

„Čo sa týka sťažovateľkou namietanej nečinnosti tunajšieho súdu, k tomu udávam, že nie je možné akceptovať tvrdenia sťažovateľky vo vzťahu k jednotlivým procesným úkonom vykonaných Okresným súdom Bardejov v predmetnej veci, že nimi zo strany súdu došlo

k zbytočným, resp. subjektívnym prietahom. Je však potrebné uviesť, že určité zdržanie pri vybavovaní tejto veci bolo zapríčinené predovšetkým opakovanými personálnymi zmenami a enormným pracovným zaťažením konajúcich zákonných sudcov. Poukazujem na to, že Okresný súd Bardejov bol dlhodobo ovplyvňovaný veľkou fluktuáciou sudcov (začala v roku 2005 a pokračovala naposledy odchodom dvoch sudcov v roku 2016 do predčasného dôchodku) a s tým spojenou častou personálnou zmenou, keď len v období posledných 7 rokov z výkonu odišlo 11 sudcov (starobný dôchodok, prerušenie výkonu funkcie sudcu, preloženie na iný súd vrátane na súd vyššieho stupňa, nástup na materskú dovolenku), avšak na Okresný súd Bardejov prišlo do výkonu len 6 sudcov) a takto sa nevybavené veci po odchodoch sudcov neustále prerozdeľovali medzi sudcov vo výkone, ktorým sa tým navyšovali počty nevybavených vecí (u [REDAKOVANÉ] je len v agende C momentálne 660 nevybavených vecí), pričom sa im neustále navyšoval aj nový nápad. Nemožno opomenúť aj to, že v danom prípade ide o skutkovo zložitejšiu a náročnejšiu vec a poznamenávam, že súd úkony vo veci nevykonáva iba nariadením pojednávania a samotným pojednávaním, ale tiež inou činnosťou, napr. zhromažďovaním dôkazov, študovaním spisového materiálu a pod. Okrem toho celková dĺžka konania bola ovplyvnená aj správaním účastníkov konania, napr. ktorí sa ospravedlňovali z účasti na nariadenom pojednávaní a z toho dôvodu boli pojednávania opakovane odročované. Postupom samotnej sťažovateľky, ktorá opakovane podávala nedôvodné námietky zaujatosti voči zákonnému sudcovi, na základe ktorých bolo nevyhnutné zrušiť nariadené pojednávanie a spis bol opakovane zasielaný Krajskému súdu v Prešove, za účelom rozhodnutia o týchto námietkach sťažovateľky a ktorá podala dovolanie proti rozhodnutiu označeného odvolacieho súdu, ktorým [REDAKOVANÉ] nebol z prejednávania a rozhodovania predmetnej veci vylúčený a spis bolo potrebné predložiť Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, pričom z uvedených dôvodov vec v nariadených pojednávaniach nemohla byť meritórne prejednaná a prípadne aj rozhodnutá, došlo k zbytočným prietahom pri vybavovaní veci vedenej pod spisovou značkou 3C/241/2005. Prekážky postupu súdu podľa § 107 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku neboli; boli však prevody podielov vlastníckeho práva k predmetnej nehnuteľnosti pôvodnou odporkyňou v 4.rade na odporcov v 4. a 5.rade.“

7. Vyjadrenie okresného súdu zaslal ústavný súd 23. augusta 2016 právnenému zástupcovi sťažovateľky s možnosťou zaujať k nemu stanovisko, ako aj s požiadavkou, aby ústavnému súdu oznámil, či jeho mandantka súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci. Právny zástupca sťažovateľky možnosť zaujať stanovisko k vyjadreniu okresného súdu nevyužil, ústavnému súdu doručil 12. októbra 2016 iba vyjadrenie o súhlase sťažovateľky s upustením od ústneho pojednávania.

8. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...

Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03).

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby v zásade neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto pre splnenie

ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval (III. ÚS 154/06, I. ÚS 76/03). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup žalovaného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

1. Základnými kritériami hodnotenia veci ako zložitej je skutkový stav veci a platná právna úprava relevantná pre rozhodnutie o veci (II. ÚS 26/95).

Predmetom žalovaného konania je zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva. Ústavný súd už viackrát konštatoval, že takéto konanie patrí k štandardnej rozhodovacej činnosti všeobecných súdov (I. ÚS 665/2014, I. ÚS 59/2015). Napokon, aj odôvodnenia rozhodnutí krajského súdu v žalovanom spore preukazujú stabilný judikatórny postoj súdov k interpretácii a uplatňovaniu relevantných ustanovení zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“).

Podľa názoru ústavného súdu však posudzovaná kauza je zložitá po stránke skutkovej. V konaní vystupuje spolu sedem spoluvlastníkov viacerých nehnuteľností, pričom skutková situácia sa v konaní vyvíjala tak, že vyporiadanie podielového spoluvlastníctva si napokon podľa záväzných názorov krajského súdu bude vyžadovať rozdelenie existujúcich pozemkov. Stavba rodinného domu na jednom z pozemkov nie je užívateľná bez zriadenia vecného bremena zaťažujúceho druhý pozemok, ktorý má byť rozdelený. Súčasne priebeh konania bez pochybností preukazuje nielen neschopnosť sťažovateľky dohodnúť sa s odporcami na spôsobe vyporiadania, ale aj ich prehlbujúcu sa

vzájomnú nevraživosť, ktorá účastníkov stále nanovo motivuje k využívaniu právnych prostriedkov predlžujúcich konanie.

Skutkovú zložitost' dokazuje aj nutnosť znaleckého dokazovania (I. ÚS 316/08, II. ÚS 237/09, IV. ÚS 750/2013, III. ÚS 672/2014 a ďalšie), čo je však v konaniach o zrušení a vyporiadaní podielového spoluvlastníctva typická črta. Potreba odborného posúdenia skutočností relevantných z hľadiska kvality súdnej ochrany poskytovanej účastníkom konania predstavuje objektívny faktor prispievajúci k jeho skutkovej náročnosti, a tým aj k jeho predĺženiu. Navyše, v preskúmanom konaní boli do procesu dokazovania pojaté štyri znalecké posudky (tri vypracované súdom ustanoveným znalcom a jeden predložený odporcami) a sťažovateľkou bolo predložené jedno odborné stanovisko znalca z odboru dopravy. Okresný súd dokazoval aj miestnou ohliadkou.

Súhrnne ústavný súd vyhodnotil, že žalované konanie právne zložitú nie je, po stránke skutkovej je však náročné.

2. Pri posudzovaní druhého kritéria používaného na hodnotenie prípadných zbytočných prietahov v konaní ústavný súd dospel k záveru, že správanie sťažovateľky, resp. jej právneho zástupcu, čiastočne prispelo k dĺžke posudzovaného konania.

V počiatkových fázach konania okresný súd vyzýval sťažovateľku na zaplatenie súdneho poplatku, na doplnenie žaloby o potrebný počet fotokópií jej príloh. Po prvom pojednávaní (28. júna 2006) okresný súd urgoval právneho zástupcu sťažovateľky na predloženie dôkazných návrhov v zmysle záverov pojednávania.

Neskôr (2. septembra 2009) bolo potrebné sťažovateľku vyzývať na zaplatenie súdneho poplatku za odvolanie podané proti v poradí prvému rozsudku okresného súdu vo veci samej, 2. decembra 2009 okresný súd adresoval sťažovateľke výzvu na zaplatenie súdneho poplatku za podaný návrh na nariadenie predbežného opatrenia a 18. januára 2010 zasa na zaplatenie súdneho poplatku za odvolanie proti uzneseniu o zamietnutí návrhu na nariadenie predbežného opatrenia.

Ústavný súd však z obsahu vyžiadaného súdneho spisu zistil, že skutočnosti rekapitulované v predchádzajúcich odsekoch mali za následok len nepatrné spomalenie konania. Na výzvy okresného súdu totiž sťažovateľka alebo jej právny zástupca reagovali v priebehu niekoľkých dní.

Sťažovateľke, resp. jej právnomu zástupcovi taktiež možno vytknúť neospravedlненú neúčasť na pojednávaní 23. mája 2013 (právny zástupca sa dostavil tesne po skončení pojednávania), ktoré tak bolo odročené na 1. august 2013. Ani toto pochybenie však nemalo za následok zásadné spomalenie konania, pretože obdobie od 23. mája 2013 do 1. augusta 2013 okresný súd využil na nariadenie a procesné zorganizovanie miestnej ohliadky, ktorá sa uskutočnila 26. júna 2013.

Príspevok sťažovateľky k predĺženiu konania spočíva aj vo voľbe jej procesného postupu pri podaní námietky zaujatosti zákonného sudcu 11. mája 2015. Svoju námietku totiž nedoručila okresnému súdu, ale priamo krajskému súdu ako súdu nadriadenému a podanie námietky okresnému súdu iba oznámila. Ten následne na predloženie námietky vyzval sťažovateľku, ktorá však bola nesúčinná. Pojednávanie nariadené na 19. jún 2015 bolo tak potrebné odročiť a okresný súd musel od krajského súdu vyžadovať predloženie námietky tak, aby sa s ňou bolo možné vysporiadať v intenciách zákona. Po negatívnom rozhodnutí krajského súdu o námietke zaujatosti (7. augusta 2015) mohol okresný súd ďalej pokračovať v prejednávani veci samej 26. augusta 2015. Predĺženie konania o viac než dva mesiace [rozhodovanie o námietke zaujatosti podľa § 16 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“) vyžaduje približne mesiac, a teda túto dobu je potrebné odpočítať od časového úseku medzi 11. májom 2015 a 26. augustom 2015] v tomto prípade možno pričítať na vrub sťažovateľke.

K druhému kritériu tak ústavný súd udáva, že v žalovanom konaní možno vystopovať niekoľko procesne významných momentov preukazujúcich, že sťažovateľkine neúplné podania vo veci samej, prípadne voľba jej procesného postupu pri uplatňovaní jej práv, prispeli k predĺženiu konania. V okolnostiach viac ako desať rokov trvajúceho konania však ide o príspevok minimálny až zanedbateľný.

3. Postup okresného súdu ako tretie kritérium pri posúdení porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zhodnotil ústavný súd ako postup, ktorý vykazoval zbytočné prietahy. Vychádzal pritom z porovnania prehľadu úkonov súdu vo veci obsiahnutého vo vyjadrení okresného súdu a z vlastných zistení z vyžiadaného súdneho spisu.

3.1 Vo svojej úvodnej fáze (do nariadenia znaleckého dokazovania) žalované konanie vykazovalo obdobia bezdôvodnej procesnej pasivity okresného súdu.

Ide o štyri a pol mesiacov trvajúce obdobie od 9. decembra 2005 (odoslanie podaní odporcov vo veci samej sťažovateľke) do 20. apríla 2006 (nariadenie pojednávania), šesť mesiacov trvajúce obdobie od 27. júla 2006 (doručenie podkladov žalujúcou stranou) do 30. januára 2007 (predloženie spisu krajskému súdu na rozhodnutie o oznámení zákonnej sudkyne o dôvodoch jej vylúčenia), ako aj takmer desaťmesačné obdobie od 12. februára 2007 (vrátenie spisu z krajského súdu) do 6. decembra 2007 (nariadenie pojednávania).

3.2 Pokiaľ ide o nasledujúce štádiá preskúmaného konania, ústavný súd konštatuje, že z vyžiadaných podkladov je zreteľná výrazná snaha okresného súdu reagovať promptne a čo najrýchlejšie na podania účastníkov konania. Skúsenosti ústavného súdu pri rozhodovaní sťažností podľa čl. 127 ods. 1 ústavy namietajúcich zbytočné prietahy v konaniach všeobecných súdov sú prevažne opačné. Reakcie okresného súdu na procesné úkony účastníkov konania boli nebývalo rýchle. Pri formálnom pohľade teda je potrebné popísané okolnosti hodnotiť pozitívne, čo platí aj o zjavnej snahe okresného súdu nezaťažovať konanie zbytočnou pasivitou.

Na druhej strane evidentná snaha okresného súdu čo najskôr rozhodnúť vo veci samej zrejme mala za následok iné pochybenia, ktoré spôsobili predĺženie konania a v konečnom dôsledku sa rozhodujúcou mierou podieľajú na skutočnosti, že žalované konanie stále nie je právoplatne ukončené.

Ústavný súd v tejto súvislosti stabilne judikuje, že aj keď správanie štátneho orgánu spôsobujúce zbytočné prietahy sa obvykle prejavuje nečinnosťou orgánu s právomocou

konat' o veci, pre splnenie účelu práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je právne významné akékoľvek správanie štátneho orgánu. To znamená, že aj nesprávna a neefektívna (nesústredená) činnosť štátneho orgánu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného základného práva podľa čl. 48 ods. 2, ak činnosť štátneho orgánu nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa osoba obrátila na štátny orgán, aby o jej veci rozhodol (I. ÚS 17/99, II. ÚS 33/99, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 24/09, I. ÚS 7/2011).

V preskúvanom postupe okresného súdu ústavný súd identifikoval viacero prípadov neefektívnej a nesústredenej aktivity.

3.3 Okresný súd predložil predčasne 30. januára 2007 spis krajskému súdu na rozhodnutie o vylúčení konajúcej sudkyne. Následne mu 12. februára 2007 krajský súd spis vrátil ako predčasne predložený, keďže „*o dôvodoch, či je sudca vylúčený... rozhoduje v tomto štádiu konania predseda súdu (§ 15 OSP)*...“.

Po podaní odvolaní proti v poradí druhému meritórnemu rozsudku okresný súd predložil 7. marca 2011 spisový materiál krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní. Krajský súd uznesením č. k. 9 Co 16/2011-1651 z 29. marca 2011 vrátil vec okresnému súdu ako predčasne predloženú, keďže okresný súd opomenul rozhodnúť o povinnosti nahradiť štátu niektoré trovy konania. Až po doplnení požadovaného rozhodnutia (14. apríla 2011) a následnom predložení veci krajskému súdu (20. mája 2011) tento mohol vecne prejednať podané odvolania.

3.4 Uznesením č. k. 3 C 241/05-1930 z 26. júna 2012 okresný súd rozhodol, že znalec nie je vylúčený z vykonávania znaleckého dokazovania v predmetnej veci. Nesprávne poučil účastníkov konania o možnosti podať proti tomuto uzneseniu odvolanie (č. l. 1930). Odporcovia podali 4. a 10. júla 2012 odvolania, ktoré po zaobstaraní vyjadrenia sťažovateľky okresný súd spolu so spisovým materiálom predložil krajskému súdu na prejednanie a rozhodnutie. Krajský súd musel uznesením č. k. 9 Co 60/2012-1957 z 30. augusta 2012 odvolanie odporcov odmietnuť s poukazom na § 202 ods. 3 písm. k)

OSP ako neprípustné. Spis bol okresnému súdu vrátený 7. septembra 2012. Nesprávne poučenie okresného súdu tak prispelo k predĺženiu konania v tomto časovom úseku.

3.5 Po preštudovaní vyžiadaného spisu musí ústavný súd okresnému súdu vytknúť aj prípravu a organizáciu nariadených pojednávaní. Zákon ukladá konajúcemu súdu povinnosť pripraviť pojednávanie tak, aby bolo možné rozhodnúť o veci spravidla na jedinom pojednávaní (§ 114 ods. 1 OSP). Ústavný súd v tejto súvislosti uznáva, že aj pri vynaložení maximálneho úsilia zo strany súdu nemožno v mnohých prípadoch spravodlivo rozhodnúť hneď na prvom pojednávaní. Obzvlášť to platí v skutkovo náročných kauzách, akou je aj vec sťažovateľky. Konajúci všeobecný súd však v žiadnom štádiu konanie nesmie rezignovať na snahu dosiahnuť cieľ naznačený v § 114 ods. 1 OSP.

Vyjadrenia odporcov k prvému znaleckému posudku [REDAKOVANÉ] doručené okresnému súdu 23. októbra 2008 a 4. novembra 2008 obsahovali veľmi konkrétne a detailne vyjadrené výhrady proti tomuto znaleckému posudku i celkový nesúhlas s ním. Odporcovia predložili iný znalecký posudok k rovnakým znaleckým úlohám, ktorý si sami obstarali. Závety tohto znaleckého posudku boli čiastočne identické, čiastočne však odlišné od znaleckého posudku [REDAKOVANÉ]. Skutková situácia sa tak jednoznačne uberala smerom k nariadeniu kontrolného znaleckého dokazovania. Okresný súd v popísaných okolnostiach nariadil 8. decembra 2008 pojednávanie na 22. január 2009. Z okruhu predvolaných na pojednávanie je zreteľné, že nezamýšľal [REDAKOVANÉ] na pojednávaní vypočuť. Nenavrhovali to ani účastníci konania. Termín pojednávania bol 19. januára 2009 zmenený na 4. marec 2009, a to „*titulom stretnutia zamestnancov súdu z príležitosti vstupu do nového roku 2009*“ (č. l. 1013).

Ústavný súd v prvom rade poukazuje na 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov. Súčasne však zdôrazňuje, že pochybný je aj samotný zmysel pojednávania nariadeného najprv na 22. január 2009 a následne na 4. marec 2009. Dokazuje to požiadavka plynúca z už citovaného § 114 ods. 1 OSP v spojení s faktom, že pojednávanie uskutočnené 4. marca 2009 sa v podstate obmedzilo na potvrdenie doterajších postojov účastníkov konania a okresný súd ho odročil na účel realizácie kontrolného znaleckého dokazovania (č. l. 1141 a 1142). V týchto

okolnostiach ústavný súd zastáva názor, že nariadené pojednávanie nemohlo naplniť účel procesnej normy obsiahnutej v § 114 ods. 1 OSP. Jeho nariadenie bolo teda prejavom neefektívnej činnosti okresného súdu. Okrem toho bolo výsledkom zmeny termínu určeného pôvodne na 22. január 2009, a to z dôvodov, ktoré nemožno považovať za dôležité v zmysle § 119 ods. 1 OSP.

Po štvrtom zrušení meritórneho rozsudku a vrátení veci na ďalšie konanie (spis bol vrátený z krajského súdu 9. júla 2014) okresný súd 5. augusta 2014 nariadil pojednávanie na 13. november 2014. V danom štádiu konania bola vec podrobne skutkovo objasnená a okresný súd disponoval štyrmi zrušujúcimi rozhodnutiami krajského súdu. V nich boli právne názory odvolacieho súdu formulované dostatočne konkrétne na to, aby okresný súd dokázal identifikovať cestu, ktorou sa vo svojich úvahách o právnom posúdení objasneného skutkového stavu má uberať. Trojmesačný odstup medzi nariadením pojednávania a jeho termínom je preto neodôvodnene dlhý. Navyše, ústavný súd nemohol ignorovať fakt, že okresný súd dva dni pred nariadeným termínom pojednávania presunul jeho termín na 17. december 2014, čo odôvodnil ospravedlnením neúčasti odporcu v 2. a 6. rade. Na takýto postup nebol žiaden dôvod, keďže v tom čase boli všetci odporcovia právne zastúpení kvalifikovaným právnym zástupcom.

Obdobnú výčitku možno okresnému súdu adresovať vo väzbe na časový odstup medzi nariadením pojednávania 6. februára 2015 na 7. máj 2015.

3.6 Napokon ústavný súd musel ako negatívny vyhodnotiť aj dopad rozhodnutí okresného súdu vo veci samej na základné právo sťažovateľky zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy. Hoci meritórne rozhodnutie, ktorého právoplatnosťou sa odstraňuje stav právnej neistoty, samo osebe len ťažko môže atakovať základné právo účastníka konania na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov, predsa len ho nemožno vyčleniť z rámca procesného postupu konajúceho všeobecného súdu, a tak ignorovať eventuálne ním preukázané procesné nedostatky, ktorých odstránenie si vyžaduje zrušujúci výrok odvolacieho súdu spätý s vrátením veci na ďalšie konanie, čím sa oddiali nastolenie stavu právnej istoty. Inými slovami, ústavný súd v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o ochrane základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov nemôže súdu prvého

stupňa pričítať na ťarchu zrušenie jeho meritórneho rozhodnutia a vrátenie veci odvolacím súdom na ďalšie konanie, ak je takýto výrok odvolacieho rozhodnutia iba výsledkom odlišného právneho posúdenia veci odvolacím súdom. Odlišná situácia však nastáva, ak zrušenie rozhodnutia vo veci samej a vrátenie veci na ďalšie konanie je dôsledkom vážnych procesných pochybení súdu prvého stupňa.

Zrušenie v poradí prvého rozsudku okresného súdu vyhláseného 8. júla 2009 bolo zjavne dôsledkom odlišného právneho posúdenia veci krajským súdom. Krajský súd bol toho názoru, že v okolnostiach posudzovanej kauzy neprichádza do úvahy zamietnutie sťažovateľkinho návrhu z dôvodov hodných osobitného zreteľa podľa § 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Preto predĺženie konania na základe uznesenia krajského súdu č. k. 9 Co 69/2009-1335 z 26. novembra 2009 podľa názoru ústavného súdu nie je okresnému súdu na ťarchu.

Odlišná situácia však nastala pri rozsudku č. k. 3 C 241/2005-1528 z 2. novembra 2011. Krajský súd tomuto rozsudku vytkol nesúlad medzi vyhláseným rozsudkom na pojednávaní 2. novembra 2010 a jeho písomným vyhotovením, a to vo výroku o sume náhrady, ktorú má sťažovateľka vyplatiť odporcom. Krajský súd zdôraznil, že súd je viazaný rozsudkom, tak ako ho vyhlásil, preto nemohol okresný súd pri vyhlásení rozsudku uložiť sťažovateľke povinnosť vyplatiť odporcov bez stanovenia sumy, ktorú im má zaplatiť, a potom túto sumu konkretizovať až v písomnom vyhotovení rozsudku. Predĺženie konania z takéhoto pochybenia okresného súdu ide práve na vrub jemu.

V poradí tretí rozsudok okresného súdu už rešpektoval právny názor krajského súdu. V tomto prípade však k zrušeniu meritórneho rozhodnutia okresného súdu došlo z dôvodu, že krajský súd odlišne vyhodnotil relevanciu skutkových okolností objasnených v konaní. Za nadväzujúce predĺženie tak nemožno kritizovať okresný súd.

Napokon, pokiaľ ide o dosiaľ posledný rozsudok okresného súdu z 1. augusta 2013, je prejavom nesústredenosti v postupe okresného súdu. Týmto rozsudkom totiž okresný súd rovnako ako v prvom svojom rozsudku znovu návrh sťažovateľky zamietol na podklade aplikácie § 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka. V tom čase bolo zo skutkového hľadiska

nepochybné, že ďalšia existencia podielového spoluvlastníctva v jeho nezmenenej podobe je vzhľadom na rozvrátené vzťahy medzi spoluvlastníkmi neutržateľná. Nedošlo teda k žiadnemu zásadnému posunu v skutkovej rovine kauzy v porovnaní s prvým rozsudkom z 8. júla 2009. Napokon, okresný súd to v rozsudku z 1. augusta 2013 ani netvrdil. Preto po podaní odvolania nebolo možné očakávať iné rozhodnutie odvolacieho súdu než zrušovacie (uznesenie č. k. 9 Co 132/2013-2238 z 2. júla 2014). Krajský súd v ňom zdôraznil, že už vyslovil záväzný právny názor k prípadnej aplikácii § 142 ods. 2 Občianskeho zákonníka, no okresný súd ho nerešpektoval.

Dopad posledného menovaného pochybenia okresného súdu na základné právo sťažovateľky zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy zosilňuje ďalší priebeh konania. Ten sa vyznačuje opakovaným podávaním námietok zaujatosti voči konajúcemu zákonnému sudcovi sťažovateľkou. Je síce pravdou, že využívaním tohto oprávnenia predlžuje konanie predovšetkým ona sama, otázne však je, nakoľko nedôvera sťažovateľky v nestrannosť zákonného sudcu vyplýva z opätovného (už štvrtého) zrušenia meritórneho rozhodnutia krajským súdom. Okrem toho právoplatné ukončenie sporu po štvrtom rozhodnutí vo veci samej by akékoľvek ďalšie predlžovanie konania (hoci aj opakovanými námietkami zaujatosti) definitívne vylúčilo.

Vo vzťahu k vyjadreniu okresného súdu o nedostatočnom personálnom obsadení súdu a s tým súvisiacou jeho neprimeranou zaťaženosťou predstavujúcou podľa okresného súdu objektívne okolnosti majúce negatívny dopad na plynulosť konania vo veci sťažovateľky ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej v súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že personálne problémy justičného systému nezbavujú štát zodpovednosti za zbytočné prieťahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02). Námietka personálnych komplikácií nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil.

4. Súhrnne ústavný súd konštatuje, že na celkovej dĺžke žalovaného konania sa podieľali všetky tri faktory, ktoré sú pri rozhodovaní o sťažnostiach proti porušeniu

základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov štandardne vyhodnocované.

Ústavný súd na tomto mieste pripomína, že využitie možností daných sťažovateľke procesnými predpismi na uplatňovanie a presadzovanie ich práv v občianskom súdnom konaní spôsobuje síce predĺženie priebehu konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, dôsledkom ktorého sú zbytočné priet'ahy (napr. I. ÚS 31/01, III. ÚS 472/2014 a ďalšie).

Podiel okresného súdu na skutočnosti, že žalované konanie nie je ani po viac ako desiatich rokoch právoplatne skončené, preto podľa názoru ústavného súdu zakladá jeho právomoc vysloviť porušenie základných práv sťažovateľky na prerokovanie jej veci bez zbytočných priet'ahov zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Vzhľadom na to, že ústavný súd dospel k záveru o porušení základného práva sťažovateľky na prerokovanie jej veci bez zbytočných priet'ahov tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu, bolo namieste využiť právomoc podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a prikázať okresnému súdu, aby v žalovanej veci konal bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľka v petite svojej sťažnosti, ktorým je ústavný súd podľa § 20 ods. 4 zákona o ústavnom súde viazaný, požadovala, aby sa jej priznala „nemajetková ujma vo výške 20.000 Eur“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Sťažovateľka svoj návrh na rozhodnutie vo veci samej v časti o finančnom zadost'učinení v podstate neodôvodnila. Iba uviedla, že konkretizovanú sumu požaduje „za porušenie jej ústavných práv“. Takéto odôvodnenie je nedostatočné, pretože porušenie základných práv a slobôd je ústavnou podmienkou priznania finančného zadost'učinenia, ako to vyplýva z citovaného čl. 127 ods. 3 ústavy. Sťažovateľka nevedla žiadne skutkové okolnosti odôvodňujúce požadované finančné zadost'učinenie. Pritom ústavný súd zdôrazňuje, že v konaní je zastúpená kvalifikovaným právnym zástupcom.

Z citovaného čl. 127 ods. 3 vyplýva, že finančné zadost'učinenie sa môže, ale nemusí priznať. Ústavný súd je toho názoru, že takéto zadost'učinenie je namieste tam, kde nie je možné dosiahnuť a dovŕšiť ochranu porušeného základného práva iným, ústavne a zákonne upraveným spôsobom (napr. III. ÚS 278/05).

Za týchto okolností ústavný súd sťažovateľke požadované finančné zadost'učinenie nepriznal (bod 3 výroku tohto nálezu).

IV.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľka v sťažnostnom petite navrhla priznať jej náhradu trov právneho zastúpenia. Sumu trov vyčíslila na 908,47 €.

Ústavný súd vzhľadom na výsledok meritórneho prerokovania sťažnosti považoval za potrebné priznať sťažovateľke náhradu trov konania za dva úkony právnej služby poskytnutej jej právnym zástupcom, a to za prevzatie a prípravu zastúpenia, ako aj za písomné podanie – sťažnosť.

Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z ustanovení § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 14 ods. 1 písm. a) a b) a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

Úkony právnej služby boli vykonané v roku 2015. Základná tarifa podľa § 11 ods. 3 vyhlášky je 1/6 z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky, t. j. zo sumy 839 € pre úkony v roku 2015), čo predstavuje za jeden úkon v roku 2013 odmenu v sume 139,83 € a k tomu režijný paušál za jeden úkon v sume 8,39 €.

Náhrada trov právneho zastúpenia vo vzťahu k prevzatiu a príprave zastúpenia sťažovateľky, ako aj k podaniu sťažnosti predstavuje 279,66 €. K tomu bolo potrebné pripočítať dvakrát režijný paušál, teda 16,78 €. Sťažovateľka má nárok na náhradu trov právneho zastúpenia v sume 296,44 €.

Keďže sťažovateľka preukázala, že jej právny zástupca je platiteľom dane z pridanej hodnoty, bolo potrebné priznanú odmenu vrátane režijného paušálu zvýšiť podľa § 18 ods. 3 vyhlášky o 20 %. Súhrnne teda nárok sťažovateľky na náhradu trov právneho zastúpenia predstavuje 355,73 € (bod 4 výroku tohto nálezu), pričom okresný súd je uvedenú sumu povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

Vzhľadom na znenie čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. októbra 2016